

Till Naturvårdsverket

Nils Mårtensson

nils.martensson@naturvardsverket.se

Stockholm 30 september 2025

Förslag på ändringar av de jakttider som regleras i jaktförordningen (1987:905)

Naturskyddsföreningen lämnar härmed följande förslag på ändringar av de jakttider som regleras i jaktförordningen (1987:905).

Generella synpunkter

1. Allmän jakt och licensjakt ska ha ett tydligt nyttoperspektiv
Utgångspunkten för allmän jakt och licensjakt bör vara att förvaltningen är ekosystembaserad och att det fällda viltet tas tillvara för nyttoändamål, exempelvis som livsmedel eller i traditionella hantverk där det är relevant. Jakt bör inte bedrivas enbart av rekreationsskäl eller för att reglera viltstammar utan en tydlig vetenskaplig grund och samhällsnytta. Det är särskilt viktigt att säkerställa att jakt bedrivs på ett etiskt och hållbart sätt, där onödigt lidande minimeras och att jakt på arter med hotad eller minskande population inte tillåts. Samtidigt ska vilda djurs egenvärde erkännas och respekteras, dvs. att de finns till för sin egen skull, oavsett om de är en resurs eller omfattar andra eko-systemtjänster, eller ses som konkurrenter för jägare, lantbrukare och skogsägare. Detta framgår exempelvis i den norska djurskyddslagen, som omfattar vilda djur: "Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker", något som bör eftersträvas även i den svenska viltförvaltningen och vid beslut om jakttider (Naturmangfoldloven, 2009).

2. Jakttiderna måste anpassas till det rörliga friluftslivets intressen
Jakten får inte ges ett oproportionerligt stort utrymme på bekostnad av andra friluftslivets intressen, såsom naturturism, fågelskådning och andra former av rekreation och friluftsliv i naturen. Nu gällande jakttider innebär att jakt under vissa perioder begränsar allmänhetens möjlighet att vistas i och njuta av naturen. Det är särskilt angeläget att skydda upplevelsevärden i skyddade områden och att säkerställa att friluftslivet kan bedrivas tryggt och utan störningar från jakt.

3. Förbud mot jakt och hundträning under känsliga biologiska perioder
Varken jakt eller hundträning bör tillåtas under djurens mest sårbara perioder, såsom:

- Brunsttid och spelperioder, då djuren är upptagna av parning och därmed extra känsliga för störning.
- Under häckning, parning och yngelperiod, när djuren är beroende av ostörda miljöer för att föryngringen ska lyckas.
- Under den tid då ungarna fortfarande är beroende av föräldrarna för sin överlevnad.

Störningar under dessa perioder kan ha långtgående effekter på enskilda individer, grupper och bestånd och bör därför undvikas. Detta är en grundläggande princip för en jaktetisk och ekosystembaserad och hållbar viltförvaltning.

4. Jakt under parnings- och reproduktionstider strider mot EU:s art- och habitatdirektiv

Enligt art- och habitatdirektivet (Direktiv 92/43/EEG) samt fågeldirektivet (Direktiv 2009/147/EG) är medlemsstaterna skyldiga att säkerställa att jakt och andra störande aktiviteter inte sker under djurens parnings- och reproduktionstider. Direktivet förbjuder avsiktlig störning av arter under deras viktiga livscykelstadier, vilket inkluderar parning, häckning och uppfödning av ungar. Att tillåta jakt på arter listade i naturvårdsdirektiven under dessa perioder innebär därmed en risk för att Sverige bryter mot sina åtaganden enligt EU-lagstiftningen och kan leda till rättsliga påföljder från EU-kommissionen.

För att följa direktivet bör jakttiderna anpassas så att de inte sammanfaller med djurens mest känsliga perioder. Detta är avgörande för att upprätthålla livskraftiga populationer och för att Sverige ska uppfylla sina EU-rättsliga förpliktelser.

5. Skyddsjakt på enskilda initiativ måste vara tillståndspliktig

Skyddsjakt på enskilda initiativ är redan tillåten för vissa arter, såsom trana, sångsvan och storskarv. Om sådan skyddsjakt utökas, riskerar det att leda till ökad jakt utan tillräckliga kontroller eller hänsyn till biologisk mångfald. Naturskyddsföreningen anser att all skyddsjakt bör vara tillståndspliktig och prövas av länsstyrelsen innan den genomförs.

- En sådan ordning säkerställer att skyddsjakt enbart genomförs när det finns ett välgrundat behov och att alternativa, icke-letala metoder först övervägts.
- Tillståndsplikt ger också möjlighet att föra statistik över och analysera effekterna av skyddsjakt på viltstammar och ekosystem.
- Tillståndsplikt bidrar dessutom till en mer transparent och rättssäker hantering av skyddsjakt, vilket är viktigt för att upprätthålla allmänhetens förtroende för viltförvaltningen.
- I samband med den förra jakttidsberedningen framgick att skyddsjakt på enskilda initiativ skulle rapporteras till ansvarig myndighet, men det är oklart hur långt Naturvårdsverket kommit med införandet av sådan rapporteringsskyldighet. Ett sådant rapporteringssystem behöver komma på plats.

Sammanfattningsvis anser Naturskyddsföreningen att jakttiderna och jaktregleringen behöver en tydligare inriktning mot minimering av onödigt lidande, hållbarhet, biologisk mångfald och hänsyn till övrigt friluftsliv, och mer än tidigare beakta försiktighetsprincipen i de fall osäkerhet råder kring jakttiderna. Vi uppmanar Naturvårdsverket att beakta dessa aspekter i det fortsatta arbetet med jakttiderna.

Specifika synpunkter

Däggdjur

Älg

Naturskyddsföreningens förslag på jakttid

Älg: 15 oktober – 31 december

Tid på dygnet: Jakt bör endast ske i fullt dagsljus, från solens uppgång till solens nedgång. Jakt i gryning, skymning och under tunga moln bör undvikas av säkerhetsskäl och för att minska risken för onödigt lidande. Skjutningar av tamboskap och skadeskjutningar av älg sker ofta vid dåliga ljusförhållanden.

Dessutom ökar risken för trafikolyckor med älg i samband med jakt vid skymning och gryning, särskilt vid drivning med hund.

Biologiska och etiska skäl för jakttidsförändring

Älgens naturliga livscykel bör beaktas vid fastställande av jakttider. Viktiga perioder är:

- Parningstid: 1 september – 10 oktober
- Yngelperiod: maj – juni
- Digivning: maj – oktober

Samtliga hjortdjur diar sina kalvar långt in på hösten. Ju tidigare jakten startar, desto större blir påverkan på brunstperioden och den stress djuren utsätts för. En förlängd jaktsäsong in i februari kan innebära att dräktiga älgkor jagas under en period då deras foster är långt gångna.

Vidare kan skogsskador orsakade av klövvilt, och särskilt älg, uppgå till miljardbelopp enligt Skogsstyrelsen. Jakten bör därför koncentreras till hösten innan merparten av betesskadorna på tall uppstår.

Konsekvenser av utdragen jakttid

En lång jaktsäsong får flera negativa effekter på vilt, rovdjur och friluftslivet:

- Ökad risk för vargattacker på hundar: Långvarig löshundsjakt leder till fler incidenter där hundar angrips av varg. Detta resulterar i fler skyddsjakter, både genom nödvärnsjakt enligt paragraf 28 i jakttidsförordningen och genom beslutade skyddsjakter av länsstyrelser.
- Störningar på björn i ide: Lång jaktsäsong ökar risken att björnar väcks ur sitt vinteride och kan i vissa fall skjutas i s.k. nödsituationer.
- Negativ påverkan på friluftslivet: Älgjakten engagerar ett stort antal jägare och en utdragen säsong minskar möjligheten för allmänheten att vistas ostört i skogen.

Förslag på begränsningar av jakten

Naturskyddsföreningen anser att:

- Jakt i februari inte ska tillåtas.
- Jakt bör undvikas under perioder med svåra väderförhållanden, högvinter och inför reproduktionsperioden.
- Länsstyrelserna ska ges möjlighet att avsluta jakten tidigare än stoppdatum för att ta hänsyn till friluftslivet, djurskyddsaspekter för vilt och hund samt biologiska skyddsvärden.

Genom dessa åtgärder skapas en mer hållbar förvaltning av älgstammen med hänsyn till både viltpopulationer, rovdjur och friluftsliv.

Kronhjort

Naturskyddsföreningens förslag på jakttid

Kronhjort: 15 oktober – 31 december

Tid på dygnet

För att uppnå nolltolerans mot felskjutningar bör jakt endast vara tillåten vid fullt dagsljus, från solens uppgång och avslutas vid solens nedgång. Detta för att trygga

övriga djur och människor. De skjutningar av tamboskap som kor och hästar sker vanligtvis vid dåliga ljusförhållanden såsom gryning och skymning. Drivning med hund vid skymning och gryning kan öka risken för trafikolyckor vid den tiden på dygnet, särskilt vid drivning av hundar och skadeskjutna djur.

Reproduktionsperioder och andra störningskänsliga perioder:

- Parningstid: 15 augusti – 20 september
 - Yngelperiod: maj – juni
 - Digivning: maj – oktober
- Samtliga hjortdjur diar sina kalvar långt in på hösten.

Kommentarer

På våren bör årskalvar av kronhjort inte fällas på grund av risken för förväxling med fjolårshindar.

Det finns inga belägg för att den vuxna kronhjorten lämnar området när kalven dödat. Därför är det heller inte motiverat att skjuta årskalvar för att exempelvis skydda skogsplanteringar.

Särskild hänsyn bör tas till nominatunderarten i Skåne län samt Halle och Hunneberg.

Naturvårdsverket föreslår att skyddsjakt på årskalv av dov- och kronhjort som uppträder vid fält med oskördad gröda ska bli tillåten även i Skåne och Gotlands län 1 juli – 15 april. Naturskyddsföreningen menar att den föreslagna förlängningen av den allmänna skyddsjakten på kalv i praktiken riskerar att öka avskjutningen av hjortarna avsevärt. Det är svårt att kontrollera att jakten verkligen bedrivs som skyddsjakt, vilket innebär stora utmaningar i efterlevnaden av regelverket. Den långa allmänna jakten på kalv kommer också att försvåra arbetet i

Kronhjortsskötselområdena och riskerar att kraftigt hämma den skånska licensförvaltningen av den rödlistade nominatunderarten.

Syftet med förslaget är att minska betesskador på grödor. Det finns dock inga starka bevis för att kalvjakten hjälper mot skador, vare sig i gröda eller på skog. Däremot kan risken för skador på skog tvärtom öka, eftersom kronhjort reagerar på störningar genom att söka skydd i skog. Kalvjakten hämmar alltså en planerad, ändamålsenlig förvaltning samtidigt som den ökar skaderisken på skog.

Naturskyddsföreningen föreslår därför att skyddsjakt på årskalv av kronhjort inte ska tillåtas i Skåne.

Dovhjort

Naturskyddsföreningens förslag på jakttid

Dovhjort: 15 november – 31 december

Tid på dygnet – förslag

För att uppnå nolltolerans mot felskjutningar och av säkerhetsskäl bör jakt endast vara tillåten vid fullt dagsljus, från solens uppgång och avslutas vid solens nedgång. De skjutningar av tamboskap som kor och hästar sker ofta vid dåliga ljusförhållanden såsom gryning och skymning. Jakt vid dessa tider ökar också risken för trafikolyckor, särskilt vid drivning med hund och skadeskjutna djur.

Reproduktionsperioder och andra störningskänsliga perioder:

- Parningstid: 15 oktober – 15 november
- Yngelperiod: maj – juni
- Digivning: maj – oktober

Dovhjorten brunstar sist av hjortdjuren, och parningstiden varar ända fram till mitten av november. Därför bör jaktuppehåll ske mellan 1 oktober och 15 november.

Att tillåta jakt på hornbärande dovhjortar under tidig höst riskerar att förstärka en skev sammansättning av individer i populationen, vilket i sin tur leder till en hög populationstillväxt och därmed större svårigheter att reglera populationen. Naturskyddsföreningen föreslår därför att jakttiden på hornbärande djur i september tas bort.

Rådjur

Naturskyddsföreningens förslag på jakttid

Rådjur: 1 september – 31 december

Tid på dygnet: För att minska felskjutningar och skadeskjutningar bör jakt endast få ske i fullt dagsljus, det vill säga från solens uppgång till solens nedgång. Detta är särskilt viktigt med tanke på de redan många trafikolyckorna i gryning och skymning.

Biologiska och etiska skäl för jakttidsförändring

Rådjurens naturliga livscykel bör beaktas vid fastställande av jakttider. Viktiga perioder är:

- Råbocken upprättar revir: maj – juni
- Parningstid: 15 juli – 15 augusti
- Yngelperiod: maj – juni
- Digivning: maj – oktober

Samtliga hjortdjur diar sina kalvar långt in på hösten.

Avskaffande av vårjakt på råbock

Naturskyddsföreningen föreslår att all vårjakt på råbock avskaffas. Ursprungligen infördes vårjakten efter Tjernobylyolyckan 1986, då cesiumhalterna i rådjurskött var lägre på våren än på hösten. Eftersom dessa halter nu har sjunkit även i tidigare drabbade områden, finns det inte längre någon biologisk eller livsmedelssäkerhetsmässig motivering för vårjakten.

Jakten på råbock under våren innebär också en osystematisk avskjutning där även genetiskt värdefulla individer skjuts, vilket kan leda till en sned könsfördelning och färre bockar som uppnår sin bästa ålder (cirka 5–7 år). I naturvårdsarbetet bör man sträva efter en jämn könsfördelning och en stabil rådjursstam. Noteras bör att även delar av jägarkåren är emot vårjakten på råbock.

Hänsyn till friluftslivet

Naturskyddsföreningen anser att jakten ges oproportionerligt stort utrymme i förhållande till andra friluftshintressen. Våren bör fredas från aktiviteter som inskränker det rörliga friluftslivet, inklusive jakt. Därför anser vi att allmän jakt på råbock under våren inte ska vara tillåten.

Genom dessa åtgärder skapas en mer hållbar förvaltning av rådjursstammen, med hänsyn till viltpopulationer och friluftsliv.

Rödräv

Rödräv: Naturskyddsföreningens förslag på jakttid 15 september – 31 december

Rävungar föds på våren och kan inte skiljas från vuxna rävar från och med hösten.

Under valptiden är de beroende av sina föräldrar och saknar förmåga att försörja sig själva i någon större omfattning. Av etiska skäl bör jakt på rävvalpar förbjudas.

Reproduktionsperioder och andra biologiskt känsliga perioder

- Parningsperiod: januari – mars
- Yngelperiod: april – maj
- Digivning: cirka sju veckor

Ekologiska och vetenskapliga aspekter

Naturvårdsverket motiverar den långa jakttiden på rödräv med att "predation av rödräv är en populationsbegränsande faktor för stammarna av harar" (Widemo, Predatorkontroll inom viltförvaltning och naturvård, (2008). Rävens anpassningsförmåga bygger dock på att den är opportunist, vilket innebär att den livnär sig på vad som finns. Hårdjur ingår i födan, men så gör även smågnagare, sorkar och möss tillgängligt (Björvall, A, 2019).

En studie publicerad i Royal Society 2017 visade att rovdjur spelar en viktig roll i att minska fästingburna smittor. Studien, som genomfördes i Nederländerna under två år, visade att områden med gott om rödrävar och mårdar hade 85 procent färre infekterade fästingar än områden där rävpopulationen var kraftigt beskuren genom jakt. I stället för att minska gnagarbestånden direkt tycks rovdjurens närvaro leda till att gnagarna håller sig mer gömda, vilket minskar risken för smittspridning. Detta visar på vikten av att bibehålla en stark rävpopulation ur ett ekosystemperspektiv (Hofmeester, T.R., Sprong, H. & van Wieren, S.E, 2017).

Förslag på begränsning av jaktens omfattning

Jakten på rödräv bör endast få bedrivas under dagtid, det vill säga från soluppgång till solnedgång. Detta för att främja en mer etisk jakt och minska felskjutningar och skadeskjutningar.

Jakt och jaktträning

Jakt och jaktträning i gryt bör förbjudas. Grytet är rävens boplats, där den ska kunna vara fredad och trygg. Det finns inga biologiska eller etiska skäl att jaga räv i deras bon.

Sammanfattning av Naturskyddsföreningens förslag

- Begränsad jakttid för rödräv: 15 september – 31 december.
- Jakt endast dagtid (från soluppgång till solnedgång).
- Förbud mot jakt i gryt.
- Beaktande av rävens ekologiska roll vid utformningen av jakttider.

Bäver

Naturskyddsföreningens förslag på jakttid

Bäver: 1 oktober – 31 januari

Tid på dygnet: Jakt bör endast ske i fullt dagsljus och enbart på land.

Biologiska och etiska skäl för jakttidsförändring

Bävrar lever i familjegrupper där ungarna är beroende av föräldrarna under en lång period. Viktiga perioder är:

- Parningstid: februari – mars
- Yngelperiod: juni – juli
- Digivning: juni – september

Nuvarande jakttider sammanfaller med parningstid och ungarnas födelse, vilket innebär att dräktiga honor kan utsättas för jakt. Högdräktiga honor är redan under fysiologisk stress, och störningar vid jakt bör därför undvikas. Hur lång tid det tar innan ett långt gånget foster dör av syrebrist efter att moderdjuret skjutits är oklart. Sådan jakt bör därför undvikas.

Bäverns ekologiska betydelse

Bävern spelar en viktig ekologisk roll genom att skapa våtmarker som fungerar som naturliga skydd mot skogsbränder och bidrar till biologisk mångfald. Dess aktiviteter skapar död ved och våtmarker som gynnar andra arter.

Förslag på begränsning av jakt

Naturskyddsföreningen anser att jakt på bäver endast bör ske när det finns ett faktiskt behov, exempelvis vid omfattande trädfällning som orsakar skador. Skyddsjakt är därför ett bättre instrument än allmän jakt, då intresset för att ta vara på bäverns päls och kött är begränsat.

Genom dessa åtgärder kan en mer hållbar förvaltning av bäverstammen säkerställas, samtidigt som dess ekologiska funktion bevaras.

Grävling

Jakttid: Ingen jakt, ingen jaktträning och ingen skyddsjakt på enskilda initiativ.

Biologiska och etiska skäl för jakttidsförändring

Grävlingen har en lång och sårbar reproduktionscykel. Viktiga perioder är:

- Parningstid: januari – mars
- Yngelperiod: april – maj
- Digivning: april – juni

Grävlingen är inget skadedjur och inte heller ett djur som jagas för köttets skull.

Nuvarande jakttider och jaktträning i gryt kolliderar med vintervilan, parningstiden och i vissa fall även med ungarnas födsel.

Jaktens etiska aspekter

Jakt i gryt är djupt oetiskt då grävlingens boplat ska vara en trygg plats. Grävlingen jagas även i jaktprov, jakttävlingar och för nöjes skull, och antalet grävlingar är på tillbakagång.

Alternativ till jakt

Grävlingen påverkar endast i begränsad omfattning rödlistade vadare på svenska havsstrandängar. Lokala konflikter kan lösas med riktad skyddsjakt i specifika fall snarare än genom en allmän jakttid. Naturskyddsföreningen anser därför att den allmänna jakten på grävling helt bör avskaffas.

Utter

Naturskyddsföreningen motsätter sig bestämt varje förslag om att införa jakttid på utter. Uttern är en nära hotad art (NT) med en historia av kraftig tillbakagång, och en eventuell jakt skulle allvarligt hota dess bestånd och gå emot grundläggande principer om artbevarande och ekosystemskydd. Visserligen har uttern börjat komma tillbaka, men enbart detta faktum är inte en rimlig anledning till att börja jaga utter igen.

Hot mot uttern

Uttern har under lång tid varit starkt påverkad av mänskliga aktiviteter. Tidigare jagades uttern intensivt för sin värdefulla päls, och arten betraktades som ett skadedjur på grund av sin fiskdiet. Under 1900-talet föll beståndet dramatiskt på grund av jakt, miljögifter och förlust av livsmiljöer.

Flera faktorer hotar fortfarande utterns överlevnad:

- Habitatförlust: Utdikning av sjöar och våtmarker, utbyggnad av vattendrag och förstöring av strandmiljöer har kraftigt minskat utterns livsmiljöer.
- Miljögifter: PCB och andra kemiska föroreningar har orsakat reproduktionsstörningar och minskad överlevnad. Trots att vissa gifter minskat i omfattning, finns fortfarande höga halter av PCB i delar av Sverige, särskilt i söder och i kustnära områden.
- Trafikdödlighet: En stor andel av de uttrar som påträffas döda i Sverige har blivit påkörda av fordon. Särskilda utterpassager vid vägar och broar är nödvändiga för att minska detta hot.
- Bifångst i fiskeredskap: Uttrar fastnar och drunknar i olika typer av fiskeredskap, inklusive ryssjor och nät.

Ekologi och populationsstatus

Uttern är en toppredator i akvatiska ekosystem och spelar en viktig roll i att balansera födovävar genom att reglera bestånden av småfisk och andra vattenlevande djur.

Arten har specifika krav på sin livsmiljö, inklusive tillgång till ostörda viloplatser och ett stabilt födounderland. Det finns forskning som visar att närvaro av utter kan konkurrera ut mink (Bonesi, L., & Macdonald, D. W, 2004).

Populationen har ökat i vissa delar av landet tack vare skyddande åtgärder, men beståndet är fortfarande skört. I södra Sverige är utterns förekomst fortsatt begränsad och fragmenterad, vilket gör arten extra känslig för ytterligare påfrestningar.

Slutsats

Att tillåta jakt på utter skulle vara ett allvarligt bakslag för artens återhämtning och hota beståndets långsiktiga överlevnad. Arten är fortfarande hotad av mänskliga aktiviteter och dåliga miljöförhållanden

Naturskyddsföreningen anser att uttern fortsatt ska vara totalfredad och att ytterligare åtgärder bör vidtas för att skydda dess livsmiljöer.

Uttern är en indikatorart för friska vattensystem och dess bevarande bör vara en prioritet i det svenska naturskyddsarbetet.

Mindre mårddjur

Jakttid: Ingen jakt på mindre mårddjur såsom skogsmård, hermelin, vessla och iller.

Biologiska och etiska skäl för jakttidsförändring

Naturskyddsföreningen anser att jakt på mindre mårddjur inte är förenligt med principen om hållbart nyttjande av biologiska resurser. Det saknas vetenskapligt underlag som visar att hermelin och andra små mårddjur har en gynnsam bevarandestatus.

Det finns även oro för att klimatförändringarna påverkar hermelinens och vesslans överlevnad, då deras vinterpäls blir en nackdel under snöfria vintrar. Mindre mårddjur påverkas också av människors aktiviteter, exempelvis genom användning av gnagargift, habitatförluster och oavsiktlig dödlighet via jordbruksredskap.

Illerstammens utveckling och utbredning är dåligt känd, både i Sverige och internationellt. Det finns indikationer på att illern har minskat i Västeuropa, sannolikt till följd av intensifierat jordbruk som minskar kantbiotoper och andra skyddade habitat. Dessa habitat är också viktiga för illerns huvudsakliga bytesdjur, sorkar och möss.

Det finns även tecken på att illern kan missgynnas av införda och invasiva rovdjur som mink. Avskjutningsstatistiken i Sverige, där illrar ofta fångas som bifångst i minkfällor, visar en klart nedåtgående trend.

Slutsats

Naturskyddsföreningen föreslår att all jakt på mindre mårddjur avskaffas helt, då det saknas vetenskapliga underlag för att jakten är hållbar. Populationerna är okända och vissa arter kan redan vara på tillbakagång. Jakten är inte heller motiverad utifrån något nyttoperspektiv. Därför bör dessa arter ges ett starkt skydd i enlighet med försiktighetsprincipen och att de har ett egenvärde att få finnas till när inga rimliga anledningar till fortsatt jakt finns. Om det föreligger allvarlig skada finns det möjlighet att ansöka om skyddsjakt. Skyddsjakt på enskilt initiativ ska inte vara tillåtet.

Skogshare

Jakttid: Ingen jakt. Om jakt tillåts: endast 15 oktober – 31 januari, dagtid.

Biologiska och etiska skäl för jakttidsförändring

Skogsharen är klassad som nära hotad (NT) och är rödlistad, vilket bör motivera ett jaktstopp. Skogsharen är ett bytesdjur för flera rovdjur och är en kortlivad och stresskänslig art. Parningstiden infaller från februari i södra Sverige och från mars i norra delen av landet. Arten kan få upp till tre kullar per år, och honorna kan vara både dräktiga och digivande samtidigt.

Klimatförändringarna leder till fler snöfattiga vintrar, vilket påverkar skogsharen negativt då dess vita vinterpäls gör den lättare att upptäcka för rovdjur. I södra Sverige anpassar vissa individer sin vinterpäls till en spräcklig färg som bättre kamouflerar dem. Forskning har visat att djur med en färg som inte matchar omgivningen löper större risk att upptäckas av rovdjur (Tim Hofmeester et al., 2024). Skogsharen har minskat kraftigt, särskilt i södra Sverige. Den är nästan helt borta från Skåne. Enligt Artdatabanken har skogsharen minskat med mer än 15% på nationell nivå under en tioårsperiod. Förväxlingsrisken mellan skogshare och fälthare är stor, vilket gör att skogsharen ofta skjuts av misstag.

Historiskt har jakttrycket varit högt, med över 1,5 miljoner skogsharar skjutna under 1980-talet. De senaste åren har avskjutningen sjunkit till under 25 000 per år, men det är oklart om detta beror på en minskad population eller ett minskat jaktintresse.

Utöver vanlig jakt utsätts skogsharen för jaktträning och tävlingar där hundar driver harar i timmar enbart för att ge jägaren och hundföraren poäng. Denna tränings- och jaktform innebär extrem fysisk ansträngning för haren och gör att den förlorar värdefull tid för foderintag och vila, och bör förbjudas. Träningar och tävlingar bedrivs både i hög temperatur och i djup snö, vilket kan utgöra ett stort djurskyddsproblem. Det cirkulerar bilder och filmer på sociala medier på timplånga och oetiska drev med hund förekommer (även på räv).

Slutsats

Naturskyddsföreningen föreslår att jakt på skogshare avskaffas helt. Om jakt tillåts, bör den begränsas till en kort period (15 oktober – 31 januari) och endast ske i dagsljus för att minska risken för felskjutningar (Widemo, F., Hartman, G., Thulin, C.-G., Thurfjell, H., & Hofmeester, T., 2023). Jakt och jaktträning med hund på hare bör förbjudas, då det innebär stora påfrestningar för djuren. Ett totalt jaktförbud skulle dock vara den bästa åtgärden för att bevara skogsharen i Sverige.

Ekorre

Naturskyddsföreningens förslag på jakttid

Ekorre: Ingen jakt

Reproduktionsperioder och andra störningskänsliga perioder:

- Parningstid: februari – juli
- Yngelperiod: 2–3 kullar per år, mars-augusti
- Digivning: april – augusti

Motivering av förslaget

När ekorren fredades 2001 var avskjutningen endast 307 individer. Vi anser också att utgångspunkten för allmän jakt och licensjakt ska vara att bytet tas tillvara för nyttoändamål. Användningsområdet för skinn är numera synnerligen begränsat.

Ekorren har också ett egenvärde att få finnas till när inga rimliga anledningar till jakt finns. Naturvårdsverket har tidigare argumenterat för jakt på ekorre som en metod att förebygga skador, eftersom ekorrar ibland tar sig in under tak eller i vindsutrymmen. Naturskyddsföreningen anser att detta är ett mycket begränsat problem och ett svagt argument som strider mot den syn och respekt som bör prägla jakt med krav på djuretik. Vidare är det redan idag tillåtet att avlägsna ekorrar som orsakar problem på privat mark enligt gällande regler för skyddsjakt.

Variationen i ekorr förekomsten följer granens fröskörd, vilket påverkar populationens storlek. Under goda kottår växer ekorrbeståndet, för att sedan minska vid sämre födotillgång. Under tider med födobrist kan ungar tillbakabildas i honans livmoder. Det är också en överdrift att ekorrar ofta plundrar fågelbon. En svensk undersökning av innehåll i 600 ekormagar visade att rester av fåglar (ägg eller ungar) endast fanns i fyra fall.

All jakt på ekorre bör förbjudas, då arten inte kan anses vara ett skadedjur. Därmed bör även skyddsjakt på enskilda initiativ avskaffas. Eftersom ekorrar ofta fångas som bifångst i fällor avsedda för mård och mink, bör dessa fällor förbjudas för att säkerställa artens skydd.

Eftersom skyddsjakt på enskilda initiativ är godtyckligt bör detta helt tas bort.

Naturskyddsföreningen föreslår därmed att ekorren får fullständigt skydd och att ingen jakt tillåts.

Säl

Naturskyddsföreningen motsätter sig införandet av permanent licensjakt på gråsäl och anser att den av Naturvårdsverkets föreslagna kvot på 950 individer för 2025–2026 är för hög. En kvot på max 500 individer är mer rimlig, särskilt med hänsyn till att jakt även sker i Finland och Estland. Uppdelningen av kvoten per län stöds, men det är viktigt att jakten inte koncentreras till mindre områden under den andra jaktperioden (Carroll, D., Ahola, M. P., Carlsson, A. M., Sköld, M., & Harding, K. C. (2024)).

Skyddsjakt på knubbsäl och vikare bör begränsas. Knubbsälspopulationerna i Kattegatt och Skagerrak minskar, och den föreslagna skyddsjakts kvoten är för hög, särskilt i Halland och Skåne där inga större kolonier finns. Vikare är uppenbart känslig för klimatförändringar, och en skyddsjakt på 175 individer är för hög, särskilt i Gävleborgs län där populationen är extra sårbar.

Sälen är en naturlig toppredator i marina ekosystem och har samexisterat med fiskbestånd i miljontals år. Fiskbeståndens svaga status beror främst på överfiske och andra mänskligt orsakade miljöproblem. Det finns inga vetenskapliga belägg för att fiskebestånden skulle återhämta sig om storskalig säljakt infördes. (Lundström, K., Hammar Perry, D., Thor, P., Ovegård, M., Karlsson, M., & Mion, M., 2025). Om kustfiskbestånd behöver återhämtning bör mänsklig påverkan begränsas innan jakt på säl diskuteras.

Sälarnas återhämtning ses av många som ett tecken på förbättrad havsmiljö, där minskade miljögifter har möjliggjort en positiv beståndsutveckling. Säl används även som miljöindikatorer i nationella och internationella övervakningsprogram. Dessutom finns ekonomiska intressen i att bevara sälpopulationer för naturturism, något som bör beaktas i förvaltningsplanerna.

Djurvälfärd och jaktetik

Säljakt, särskilt från båt, innebär stora risker för skadeskjutning. Rörelse hos både säl och båt försvårar skottprecisionen, och skadeskjutna sälar kan dyka och undkomma eftersök. Skadeskjutningsfrekvensen vid svensk säljakt är okänd, och det är nödvändigt med obligatorisk rapportering av skadeskjutningar samt obligatorisk bärgning av skjutna sälar för att samla information om skadeskjutningar och förbättra jaktmetoderna. Mellan 2015–2025 bärgades enbart 56 % av skjutna gråsäl och 69 % av skjutna knubbsäl. (Rathjen, M, 2023).

Det är av största vikt att säkerställa att jaktmetoderna är etiskt försvarbara och att de inte utsätter sälarna för onödigt lidande. Säljakten är anpassad till kutnings- och pälsbytestid, men det finns fortfarande överhängande risker att jakt sker under störningskänslig pälsbytesperiod för knubbsäl och då knubbsälshonor kan vara högdräktiga, vilket inte är förenat med en god jaktetik. Det är av stor vikt att dessa fredningstider ses över och förlängs för att undvika onödig stress. Alternativa lösningar, såsom utveckling av förebyggande åtgärder för att minska konflikter mellan säl och fiske, bör prioriteras framför licensjakt.

Slutsats

Naturskyddsföreningen avstyrker införandet av permanent licensjakt på gråsäl och anser att föreslagna kvoter för skyddsjakt på knubbsäl och vikare är för höga. Jakten bör endast ske som riktad skyddsjakt där det behövs och vara baserad på vetenskapligt förankrade beslut. Vidare bör Naturvårdsverket bredda sin analys av människa-säl-interaktioner genom att inkludera perspektiv från fler intressenter såsom turistföretag, kommuner, friluftsföreningar och miljöorganisationer.

Fåglar

Simänder

Under jakttiden som äger rum på hösten är det svårt att skilja mellan olika simänder, vilket medför en betydande risk att skyddade arter som snatterand, stjärtand, skedand och årta fälls av misstag vid jakt på andra änder. För att minska denna risk anser Naturskyddsföreningen att jakten på **kricka** och **bläsand** bör upphöra, särskilt då båda arterna är rödlistade som sårbara (VU) i Sverige.

Under vintern blir problemet än mer påtagligt. Redan i december, och särskilt i januari, koncentreras krickor och bläsänder till ett fåtal isfria områden, såsom vakar i sjöar och havsvikar. Under dessa förhållanden är jakten särskilt problematisk ur ett etiskt perspektiv, då fåglarnas livsmiljö är starkt begränsad och hela flocken påverkas av störningen – inte bara de individer som fälls.

Naturvårdsverket föreslog tidigare ett jaktförbud, men regeringen valde, trots rödlistningen att behålla jakten. Med hänsyn till både artbevarande och djuretik anser Naturskyddsföreningen att det är dags att ompröva detta beslut.

Dykänder

Sjöorre

Naturskyddsföreningen anser att sjöorren bör fredas, då jaktuttaget är mycket lågt och jakten saknar praktisk betydelse. Enligt Jägareförbundets statistik fälldes endast 21 sjöorrar i hela landet under det senaste jaktåret. Samtidigt medför jakten en omfattande störning som påverkar fler individer än de som faktiskt jagas. Under vintermånaderna är sjöorrarna ofta koncentrerade till ett fåtal lämpliga områden med öppet vatten, särskilt i december och januari. Dessa områden kännetecknas av sandbotten, ett djup på cirka fem meter och täta bestånd av hjärtmusslor – en begränsad livsmiljö som finns i Laholmsbukten, Skälderviken och vid Hallands kust utanför Ugglarp. I dessa miljöer lever sjöorrarna i blandflockar tillsammans med svärter, en art som är internationellt rödlistad. Naturskyddsföreningen anser att det inte är etiskt försvarbart att bedriva jakt under dessa förhållanden. När livsmiljön är starkt begränsad innebär jakt en oproportionerligt stor påverkan, eftersom störningen drabbar alla individer i flocken – inte bara de som skjuts. Detta gäller särskilt de fredade och rödlistade svärter som sjöorrarna sällskapar med. För att skydda sjöfågelfaunan och minimera risken för störning av hotade arter anser vi därför att sjöorren bör fredas från jakt.

Ejder

Ejderen har drabbats av en dramatisk beståndsminskning i Sverige. Sedan millennieskiftet har populationen sjunkit med uppemot 85 %, från över 300 000 häckande par till enbart en femtedel av detta idag. Ingen annan svensk fågelart har minskat lika snabbt och omfattande under samma period. Arten klassas därför som starkt hotad (EN) på den svenska rödlistan.

Den tidigare tillväxten av ejderbeståndet fram till mitten av 1990-talet berodde till stor del på ökade näringshalter i våra kustvatten, vilket ledde till en kraftig ökning av blåmusselbestånden – ejderns huvudsakliga föda. Men sedan dess har en rad negativa faktorer lett till beståndets kollaps. Predation från den växande populationen av havsörn och mink har visat sig vara en betydande faktor, både i Sverige och Finland. Ruvande honor är särskilt utsatta, och bopredationen resulterar i en skev könskvot med ett underskott av honor, vilket försämrar artens förnygringsförmåga.

Dessutom finns indikationer på att ejderhonor har försämrad kondition till följd av försämrad tillgång på och kvalitet hos blåmusslor, vilket i sin tur kan bero på förhöjda vattentemperaturer under vintern. Forskare misstänker även att tiaminbrist (vitamin B1) bidrar till överdödlighet och reproduktionsproblem hos ejder, vilket har observerats i Stockholms skärgård där 90–99 % av ungarna dör kort efter kläckning. Sammantaget visar detta att ejderns nedgång beror på flera samverkande faktorer, kopplade både till klimatförändringar och förändringar i de marina ekosystemen.

Internationella riktlinjer och Sveriges ansvar

Trots det kritiska läget finns förslag om att återinföra jakt på ejder – något som vore oförenligt med både nationella och internationella bevarandeåtaganden. Sverige har tidigare upphört med jakt på arter som alfågel och småskrake utifrån EU-kommissionens direktiv. Att åter tillåta jakt på ejder skulle strida mot samma principer. Dessutom har Sverige kritiserat andra länder, exempelvis Frankrike för jakten på ortolansparv och Medelhavsländer för småfågeljakten. Denna kritik förlorar trovärdighet om vi själva tillåter jakt på en starkt hotad art.

Den internationella överenskommelsen AEWA (Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds) har en förvaltningsplan för ejdern, med målet att återskapa livskraftiga bestånd och vända nedgången senast 2032. Planen slår fast att additiv dödlighet från jakt ska undvikas och att ett jaktförbud eller moratorium är den mest effektiva åtgärden för att skydda arten. AEWA rekommenderar att länder vidtar eller bibehåller skyddsåtgärder snarare än att återinföra jakt.

Om Sverige i framtiden vill kunna tillåta jakt på ejder utan att bryta mot förvaltningsplanen krävs ett adaptivt förvaltningsprogram (Adaptive Harvest Management Programme – AHMP). Detta skulle möjliggöra en vetenskapligt baserad bedömning av vad som kan anses vara en hållbar jaktkvot. För närvarande saknas dock tillräckliga underlag för att en sådan kvot skulle kunna fastställas. En begränsning av jakten till enbart hanar har föreslagits som en åtgärd, men detta löser inte grundproblemet – den kraftiga nedgången i beståndet och de många hot ejdern står inför. För att skydda arten på både kort och lång sikt bör i stället de viktigaste musselområdena ges ökad skyddsstatus och jakten vara helt avskaffad tills beståndet har återhämtat sig.

Slutsats

Ejderen är i dagsläget en starkt hotad art som inte tål ytterligare påverkan från jakt. Populationen har kollapsat av flera skäl, inklusive predation, försämrad födotillgång, tiaminbrist och förändringar i det marina ekosystemet. Sverige har ett ansvar att följa internationella riktlinjer och arbeta aktivt för att stärka beståndet snarare än att tillåta jakt på en art i kraftig nedgång. Med tanke på att AEWA uttryckligen avråder från jakt och att förvaltningsplanen fokuserar på att minimera additiv dödlighet, bör ejdern fortsatt vara fredad.

Dalripa och fjällripa

Ripjakt i Sverige måste bedrivas med stor försiktighet och anpassas efter beståndens utveckling. Dalripan har minskat kraftigt i hela sitt utbredningsområde, utom i fjälltrakterna, vilket gör det nödvändigt att begränsa jakttiden och införa skyddsåtgärder. Naturskyddsföreningen anser att jakt på ripa endast bör tillåtas i fjällområden där bestånden är dokumenterat stabila. I de sydligare delarna av riptäta områden är bestånden svagare och mer sårbara, vilket innebär att riporna bör fredas i Värmland, Dalarna (nedanför Älvdalens kommun), Gävleborgs och Västernorrlands län samt i landskapen Västerbotten och Norrbotten.

Jakttidens längd och påverkan på beståndet

Ripor är särskilt känsliga för högt jakttryck eftersom de har en naturligt hög dödlighet och är beroende av en god överlevnad över vintern för att kunna reproducera sig framgångsrikt. Den nuvarande jakttiden innebär att en stor andel av de jaktbara riporna skjuts bort på kort tid, vilket kan ha negativa konsekvenser för beståndens utveckling.

En central princip i hållbar viltförvaltning är att jakt ska ske på överskottet i populationen och inte på det bestånd som krävs för återväxten. Jakten bör därför avslutas senast den 15 februari, eftersom jakt därefter riktas mot de ripor som överlevt vintern och med stor sannolikhet kommer att gå till häckning. Att jaga så sent på säsongen är oförenligt med principen att vilt ska skyddas under häckningsperioden, vilket även föreskrivs i EU:s fågeldirektiv. För ripor måste denna skyddsperiod anses omfatta även tiden då de börjar spela, vilket ofta sker redan i februari.

Den senare delen av jakten har inte bara en direkt effekt på ripbestånden, utan påverkar även hotade rovfåglar som jaktfalk, som är beroende av stabila ripbestånd för sin överlevnad. En överdriven jakt kan därmed få konsekvenser långt utanför riporna själva och påverka hela ekosystemet i fjällvärlden.

Tidigare jaktstart leder till högt jakttryck

I dagsläget startar ripjakten i Sverige redan den 25 augusti, vilket är betydligt tidigare än i Norge där jakten inleds den 10 september. Den tidigare jaktstarten i Sverige lockar många utländska jägare, inklusive norska, vilket leder till ett oproportionerligt högt jakttryck i svenska fjällmarker.

Riporna är i slutet av augusti fortfarande flocklevande och kan vara mer sårbara för intensiv jakt. För att minska jakttrycket och harmonisera med den norska jakttiden bör jaktstarten i Sverige flyttas till den 10 september.

Behov av en utredning om jaktens effekter

Det är av stor vikt att utreda hur jakt under den nuvarande perioden, från den 25 augusti till den 15 mars, påverkar ripbestånden. En sådan utredning bör även analysera om jakten under denna period är förenlig med EU:s fågeldirektiv, särskilt vad gäller principen att jakt inte bör ske under reproduktionsfasen.

Slutsats

För att säkerställa en långsiktigt hållbar ripförvaltning och skydda de minskande bestånden av dalripa och fjällripa, anser Naturskyddsföreningen att:

- Jakt på ripor endast bör tillåtas i fjälltrakterna, där bestånden är stabila.
- Dalripan och fjällripan bör fredas i Värmland, Dalarna nedanför Älvdalens kommun, Gävleborgs och Västernorrlands län samt i landskapen Västerbotten och Norrbotten.
- Jakt på ripor ska avslutas senast den 15 februari för att undvika att jakt bedrivs på de fåglar som överlevt vintern och står inför häckning.
- Jaktstarten bör senareläggas till den 10 september, i enlighet med Norges jakttider, för att minska det oproportionerligt höga jakttrycket i svenska fjällmarker.
- En utredning bör genomföras om hur den nuvarande jakttiden påverkar ripbestånden samt om vårjakten är förenlig med EU-direktiven.

Orre och tjäder

Jakten på orre och tjäder måste anpassas efter populationernas status i olika delar av landet. Domstolar har tidigare fastslagit att tjädern ska hanteras utifrån regionala förhållanden i skogsbruksmål, och samma princip bör gälla för jaktförvaltningen. I södra Sverige har både orre och tjäder minskat kraftigt, och på många håll är populationerna nu svaga. Ett fortsatt jakttryck i dessa områden riskerar att ytterligare försämra beståndens utveckling. För att ge arterna möjlighet att återhämta sig bör jakten antingen upphöra helt eller kraftigt begränsas i de mest utsatta områdena.

Jakt nära spelplatser riskerar att påverka reproduktionen

Orre och tjäder har ett unikt beteende där tupparna tillbringar tid vid spelplatser redan innan reproduktionsperioden inleds. De hanar som deltar mest aktivt i spelet är oftast de dominanta och erfarna individerna, vilka har en avgörande betydelse för reproduktionens framgång.

Om jakt bedrivs nära spelplatser under perioden då hanarna samlas inför spelet, finns en stor risk att dessa viktiga individer skjuts bort. Detta kan leda till att parningssystemet rubbas och att häckningsframgången minskar, vilket på lång sikt ytterligare kan försvaga populationerna.

Tillfälligt jaktstopp i Götaland

Med tanke på att bestånden redan är försvagade i södra Sverige och att jakten kan påverka reproduktionen negativt, bör ett tillfälligt jaktstopp införas i Götaland. Detta skulle ge populationerna en möjlighet att återhämta sig och minska risken för att jakten ytterligare försvagar bestånden.

I övriga landet, där populationerna är stabilare, kan nuvarande jakttider tills vidare tillämpas. Dock bör utvecklingen följas noggrant, och om bestånden även där visar tecken på minskning kan ytterligare åtgärder bli nödvändiga.

Slutsats

För att säkerställa en hållbar förvaltning av orre och tjäder anser

Naturskyddsföreningen att:

- Jakten på orre och tjäder i Götaland bör pausas genom ett tillfälligt jaktstopp tills nästa revidering av jakttiderna.
- Jakten bör inte bedrivas nära spelplatser under tiden då hanarna samlas inför spelet, eftersom det riskerar att slå ut dominanta individer och försämra häckningsframgången.
- I övriga landet kan nuvarande jakttider gälla, men utvecklingen bör noga övervakas för att säkerställa att jakten är hållbar.

Morkulla

Morkullan har länge varit en tillfällig övervintrare i södra Sverige, men under de senaste årtiondena har övervintring blivit allt vanligare. Det har även noterats att arten numera kan övervintra längre norrut, exempelvis på öar i Stockholms skärgård. Trots denna förändring saknas vetenskapliga studier om morkullans övervintring i Sverige. Dock har ornitologiska fältstudier (Anders Wirdheim, Birdlife muntlig information) visat att de övervintrande individerna är mycket stationära under kalla perioder, vilket gör dem särskilt sårbara för jakt.

Observationer visar att morkullor under vintern koncentreras längs öppna småbäckar i kustnära skogsområden, där de kan stå stilla på samma plats i flera dygn vid sträng kyla. Under dessa omständigheter har de begränsade möjligheter att undkomma, vilket innebär att en jägare med en tränad hund relativt enkelt kan skjuta bort en stor del av det övervintrande beståndet under en kort period.

Etiska och ekologiska skäl för en kortare jakttid

Att bedriva jakt på en art när den är stationär och koncentrerad i få områden är varken ekologiskt hållbart eller etiskt försvarbart. Under vintern är morkullan redan utsatt för hårda levnadsvillkor, och att tillåta jakt under denna period kan påverka det övervintrande beståndet negativt på ett sätt som vi ännu inte har full kunskap om. Fram till 2020 avslutades jakttiden den 30 november, men den har därefter förlängts till den 31 december med huvudsaklig motivering att möjliggöra träning av jakthundar. En sådan förlängning saknar dock vetenskaplig grund och innebär att morkullorna jagas under en period då de är extra utsatta. Att träna hundar är inte en etiskt acceptabel anledning till jakt på morkulla. Jakttider bör baseras på ekologiska och etiska överväganden.

Slutsats

För att säkerställa en ansvarsfull förvaltning av morkullan anser

Naturskyddsföreningen att:

- Jakten på morkulla bör avslutas senast den 30 november, i enlighet med den tidigare jakttiden före 2020.
- Jakt under köldperioder är särskilt problematisk eftersom morkullorna då är stationära och samlade i få områden, vilket gör dem extremt sårbara.
- Jaktbeslut måste grunda sig på ekologiska och etiska principer.

Gråtrut och fiskmås

Gråtrut och fiskmås har traditionellt varit vanliga inslag i den svenska fågelfaunan, men båda arterna har minskat kraftigt under de senaste decennierna. Idag är de rödlistade, där gråtruten klassas som sårbar (VU) och fiskmåsen som nära hotad (NT). Trots detta tillåts fortfarande allmän jakt på dem, vilket är oförenligt med deras hotstatus.

Måsfåglar har historiskt betraktats som skadedjur, vilket återspeglas i deras tidigare ”fredlöshet”, där de kunde jagas fritt fram till 1991. Först 1992 infördes en formell jakttid, vilken då sträckte sig från 1 augusti till 30 april. År 1999 kortades jakttiden något, till 1 augusti – 31 mars. Nästa förändring kom 2021, då jakttiden begränsades till 11 augusti – 28 februari (SFS 2021:334).

Vid den senaste förändringen hade fiskmåsen redan upptagits på den svenska rödlistan, och i förhandsdiskussionerna fanns förslag på att freda arten från jakt. Trots detta valde man att behålla jakttiden, vilket går emot principen att skydda hotade arter från ytterligare påfrestningar.

Skyddsjakt är tillräcklig

I de fall gråtrut och fiskmås orsakar problem, exempelvis i tätorter eller vid fiskelägen, finns redan möjlighet till skyddsjakt, vilket är en effektiv och selektiv lösning för att hantera konflikter. Statistik visar att de allra flesta måsfåglar som skjuts i Sverige redan skjuts i samband med skyddsjakt, vilket understryker att allmän jakt är överflödigt och saknar en tydlig funktion.

Till skillnad från många andra jaktbara fågelarter utgör måsfåglar ingen betydande resurs som mänsklig föda, vilket gör det än mer problematiskt och jaktetiskt oacceptabelt att jakt bedrivs på arter som redan befinner sig i nedgång.

Slutsats

För att bättre skydda gråtrut och fiskmås anser Naturskyddsföreningen att:

- Allmän jakt på gråtrut och fiskmås bör upphöra, i enlighet med deras rödlistade status.
- Skyddsjakt är en tillräcklig åtgärd för att hantera eventuella problem som måsfåglar orsakar i specifika situationer.
- Beslut om jakttider bör följa principen att skydda hotade arter.

Med tanke på att populationerna redan är på nedgång och att jakten saknar tydlig ekologisk eller samhällelig motivering, bör dessa arter fredas från allmän jakt för att säkerställa deras framtida överlevnad.

Nötskrika

Jakten på nötskrika syftar inte till att ta tillvara på jaktbytet, utan bedrivs snarare som predatorjakt i syfte att begränsa arten. Trots detta saknas tillräcklig vetenskaplig dokumentation som visar att jakten har några tydliga nyttoeffekter för andra arter eller ekosystem. Utan denna kunskap bör försiktighetsprincipen råda.

Nötskrikan är en naturlig del av skogslandskapets ekosystem och spelar en viktig roll som fröspridare, särskilt genom att gömma ekollon och andra frön, vilket bidrar till skogens förnyring. Genom denna funktion har nötskrikan en positiv påverkan på ekosystemet, bland annat genom att gynna ekar och andra trädarter. Att bedriva jakt på arten utan en tydlig ekologisk eller förvaltningsmässig motivering är därför vare sig hållbart eller försvarbart.

Skyddsjakt är en bättre lösning

Om det skulle uppstå lokala konflikter eller behov av att reglera nötskrikepopulationer i specifika situationer, finns redan möjligheten att ansöka om skyddsjakt. Detta är en mer selektiv och motiverad åtgärd än allmän jakt, som i dagsläget sker utan tydliga bevarande- eller nyttoaspekter.

Slutsats

För att anpassa jaktlagstiftningen till moderna förvaltningsprinciper anser

Naturskyddsföreningen att:

- Den allmänna jakttiden på nötskrika bör avskaffas.
- Eventuella behov av jakt på nötskrika bör hanteras genom skyddsjakt, snarare än genom generell jakt utan dokumenterade nyttoeffekter.

Med tanke på att nötskrikejakten inte är inriktad på att tillvarata bytet och att dess effekter på ekosystemet är otillräckligt utredda, finns det ingen hållbar grund för att bevara allmän jakt på arten.

Kråka, råka, kaja och skata

Jakten på kråkfåglar i Sverige syftar inte till att ta tillvara på jaktbytet, utan bedrivs enbart som predatorjakt. Det saknas vetenskaplig dokumentation som visar att denna jakt har några betydande nyttoeffekter för andra arter eller ekosystem. Utan denna kunskap bör försiktighetsprincipen råda även för dessa arter, inte minst för att det ses populationsminskningar. Vid förra årets jakttidsberedning la Naturvårdsverket ett förslag som innebar minskad risk att kråkfåglar skulle skjutas/fångas under häckningstid, något som inte den dåvarande regeringen beklagligt nog inte tog med i sitt beslut om jakttider.

Särskilt kråkan har minskat påtagligt under senare år och är numera rödlistad som nära hotad (NT). Trots detta är den fortfarande föremål för allmän jakt, vilket går emot principen att skydda arter som visar tydliga tecken på tillbakagång.

Ekologisk betydelse och behov av en hållbar förvaltning

Kråkfåglar spelar en viktig ekologisk roll i naturen. De fungerar som naturens renhållare genom att äta as och organiskt avfall, samtidigt som de bidrar till spridning av frön. Studier (Elmberg, J, 2020) visar att både kråka och skata sprider frön via spillning och spymbollar, vilket gör dem viktiga för ekosystemets naturliga återväxt. Att bedriva jakt på dessa arter utan en tydlig ekologisk eller förvaltningsmässig motivering är därför vare sig hållbart eller jaktetiskt försvarbart.

Skyddsjakt är en bättre lösning

Om problem skulle uppstå med kråkfåglar i specifika situationer, exempelvis i jordbruksområden eller tätorter, finns redan möjligheten att ansöka om skyddsjakt. Detta är en mer selektiv och motiverad åtgärd än allmän jakt, som i dagsläget saknar en vetenskapligt underbyggd grund.

Slutsats

För att anpassa jaktlagstiftningen till moderna bevarande principer anser

Naturskyddsföreningen att:

- Den allmänna jakttiden på kaja, kråka, råka, nötskrika och skata bör avskaffas.
- Eventuella problem med dessa arter bör hanteras genom skyddsjakt i stället för generell jakt.

- Särskild hänsyn bör tas till kråkan, som är rödlistad och i kraftig tillbakagång.
- Ekosystemtjänster som fröspredning bör erkännas som en viktig funktion hos kråkfåglar.

Med tanke på att jakten på kråkfåglar inte syftar till att tillvarata bytet och att vissa arter, som kråkan, redan visar tydliga tecken på populationsminskning, finns det ingen hållbar grund för att upprätthålla allmän jakt på dessa arter.

Skyddsjakt på enskilda initiativ

Sedan 2020 har skyddsjakt på enskilda initiativ varit tillåten för storskarv, sångsvan, vitkindad gås och trana, men jakten har införts utan tillräcklig analys av dess konsekvenser och utan ett fungerande system för rapportering och uppföljning. En sådan rapportering bör även innehålla information om skadeskjutningar och observerade störningseffekter på andra individer än de som skjuts.

Skyddsjakt ska vara en undantagsåtgärd, där dokumenterat allvarliga skador kvarstår trots att förebyggande och kompensatoriska åtgärder har prövats. Jakten bör vara begränsad, beslutas av myndighet och riktad mot särskilt skadegörande individer. Nuvarande system, där skyddsjakt på vissa arter får bedrivas på enskilda initiativ utan föregående prövning, innebär att myndigheterna inte har kontroll över jaktens omfattning och effekter.

Detta ökar risken för överutnyttjande, samtidigt som det försvårar uppföljning av hur skyddsjakten påverkar populationerna och ekosystemen. Naturskyddsföreningen anser därför att skyddsjakt på enskilda initiativ måste utvärderas och regleras striktare och vara tillståndspliktig.

Brist på vetenskapligt underlag och ekologiska risker

Skyddsjakt på enskilda initiativ infördes utan tydliga vetenskapliga bevis för att arterna orsakar de skador som jakten avsåg att minska. Exempelvis saknas ett etablerat orsakssamband mellan skarvens födointag och svaga fiskbestånd i större skala. (Lundström, K., Ovegård, M., Karlsson, M., Bergström, U., Lövgren, J., Sandström, A., Sjöberg, N., Sundblad, G., Säterberg, T., Wennhage, H., & Östman, Ö, 2024). Forskning visar att andra faktorer – som överfiske, habitatförlust, övergödning och miljögifter – ofta har en betydligt större påverkan på fiskbestånden än vad skarven har. Med rådande kunskapsbrist finns det dessutom en risk att förvaltningsåtgärder riktade mot storskarv också påverkar toppskarv.

Trots detta bedrivs nu skyddsjakt på enskilda initiativ på flera arter utan föregående tillståndsprövning, vilket har lett till ökad jakt utan myndighetsinsyn. Redan idag finns problem med bristande tillsyn och rapportering av skyddsjakt som beslutas av länsstyrelser, och Naturskyddsföreningen befarar att dessa problem har förvärrats sedan skyddsjakt på enskilda initiativ infördes 2020.

Det finns också en tydlig risk att andra arter påverkas negativt. Skarvkolonier delas ofta med arter som havsörn, fiskgjuse och skräntärna, vilka kan störas av jakten i närheten. Naturvårdsverket har fastställt en skyddszon på 300 meter från boplatser för skarv, havsörn och fiskgjuse, men detta avstånd är otillräckligt. Jakt intill denna zon kan få såväl ruvande skarvar som havsörnar och fiskgjusar att lämna sina bon, vilket försämrar häckningsframgången. Naturskyddsföreningen föreslår därför att skyddszonen utökas till minst 500 meter.

Blyammunition – ett allvarligt miljöhot

De flesta skarvar skjuts idag med blyhagel, vilket innebär en betydande risk för miljöförorening och sekundär blyförgiftning hos andra arter. Eftersom många skjutna skarvar lämnas kvar i naturen, utgör de en födokälla för rovfåglar som havsörn, vilket ökar risken för blyförgiftning.

Bly är ett av de giftigaste ämnena vi känner till, och Sverige har sedan länge haft som målsättning att fasa ut bly i miljön. Trots detta sprids fortfarande 580 ton bly per år genom jakt, och blyförgiftning är en av de vanligaste dödsorsakerna hos svenska örnar. (Ecke, F., Singh, N. J., Hörnfeldt, B., & Arnemo, J. M., 2017). Eftersom skyddsjakt på skarv nästan uteslutande sker i anslutning till grunda vatten, där bly redan är förbjudet, anser Naturskyddsföreningen att all skyddsjakt på skarv ska villkoras med användning av blyfri ammunition.

Skyddsjakt på trana och sångsvan

Sedan 2020 har även trana och sångsvan omfattats av skyddsjakt på enskilda initiativ, trots att allmän jakt på dessa arter är förbjuden enligt fågeldirektivet (Annex 2). Tidigare kunde skyddsjakt på dessa arter endast beviljas av länsstyrelsen, vilket innebar att varje beslut grundades på dokumenterade skador och vägdes mot bevarandeintressen.

Idag har myndigheterna förlorat denna kontroll, vilket innebär att jakt på trana och sångsvan kan ske utan att skador har dokumenterats och utan att alternativa åtgärder har prövats. Detta ökar risken för oreglerad jakt som även påverkar andra arter i deras närhet.

Slutsats – behov av skärpt kontroll och reglering

För att säkerställa en ansvarsfull och hållbar hantering av skyddsjakt anser Naturskyddsföreningen att:

- Skyddsjakt på enskilda initiativ måste utvärderas för att bedöma dess effekter på populationer, ekosystem och skyddade arter.
- Skyddsjakt bör åter regleras genom beslut av länsstyrelser, där skador dokumenteras och vägledande principer säkerställs.
- Om skyddsjakt på enskilda initiativ ska fortsätta, måste följande villkor gälla:
 - Blyfri ammunition ska vara ett krav.
 - Minsta skyddsavstånd vid häckningsplatser för skarv, havsörn, fiskgjuse, berguv och skräntärna ska vara 500 meter.
 - Ett obligatoriskt rapporteringssystem ska införas, där all skyddsjakt redovisas och ingår i jaktstatistiken.
- Skyddsjaktens effekter ska systematiskt utvärderas för att säkerställa att den är effektiv, proportionerlig, ekologiskt hållbar samt djurskyddsmässig och etiskt acceptabel.

Att tillåta skyddsjakt på enskilda initiativ utan fungerande kontroll och uppföljning riskerar att leda till en oansvarig och oreglerad jakt som påverkar både de aktuella arterna och hela ekosystem. För att säkerställa att skyddsjakt endast används som en nödvändig åtgärd när andra lösningar är uttömda, måste myndigheterna återta kontrollen och säkerställa en vetenskapligt grundad viltförvaltning.

Skyddsjakt på sädgås

Den fennoskandiska populationen av tajgasädgås (*Anser fabalis fabalis*) har minskat kraftigt och är idag klassad som sårbar (VU) på den svenska rödlistan. Beståndet

uppskattas till endast 520–1200 reproduktiva individer, vilket gör arten särskilt känslig för ytterligare påverkan.

Ett av de största problemen med skyddsjakt på sädgås är att det är mycket svårt att i fält skilja tajgasädgäss från tundrasädgäss, även för erfarna ornitologer. Denna artförväxling innebär att tajgasädgås riskerar att skjutas av misstag vid skyddsjakt, vilket är särskilt problematiskt med tanke på artens hotstatus.

Skyddsjakt på enskilda initiativ bör upphöra i Skåne och Blekinge

Med hänsyn till tajgasädgåsens sårbara status och risken för felidentifiering anser Naturskyddsföreningen att skyddsjakt på enskilda initiativ inte längre bör tillåtas i Skåne och Blekinge.

I nordöstra Skåne har dialogen mellan länsstyrelse, markägare och ornitologer visat att skyddsjakten kan hanteras genom specifika länsstyrelsebeslut, snarare än att låta jakten ske på eget initiativ. Denna modell skapar bättre kontroll, minskar risken för felaktig avskjutning och säkerställer att jakten endast riktas mot individer som faktiskt orsakar skada. Ur ett djurskyddsperspektiv kan tilläggas att skadeskjutning på gäss har ett mörkertal. I en nyligen publicerad studie konstaterades att var femte (!) grågås bar på hagel från jakt, vilket givetvis är oacceptabelt ur djurskyddssynpunkt och något som även är en risk vid den skyddsjakt som bedrivs på enskilda initiativ (Månsson, J., Liljebäck, N., Buij, R., Moonen, S., & Elmberg, J., 2024).

Förtydligande av skyddsjakts bestämmelser

Oavsett vilken form av skyddsjakt som tillämpas anser Naturskyddsföreningen att formuleringen i bestämmelserna bör ändras. Nuvarande skrivning ”vid fält med oskördad gröda” bör justeras till ”på fält med oskördad gröda”.

Den nuvarande formuleringen lämnar utrymme för tolkningar som sannolikt inte var avsedda, då den kan möjliggöra jakt på förbipasserande sädgäss som inte orsakar någon allvarlig skada på grödor. Genom att skärpa definitionen säkerställs att skyddsjakt endast riktas mot de individer som faktiskt orsakar skador, i enlighet med jaktlagens grundprinciper.

Slutsats

För att säkerställa en mer ansvarsfull förvaltning av sädgåspopulationerna anser Naturskyddsföreningen att:

- Skyddsjakt på enskilda initiativ bör upphöra i Skåne och Blekinge, där tajgasädgåsens hotstatus gör den särskilt känslig för felaktig avskjutning.
- Skyddsjakten bör endast beslutas av länsstyrelsen, för att garantera att jakten är riktad och proportionerlig.
- Formuleringen i bestämmelserna bör ändras från ”vid fält med oskördad gröda” till ”på fält med oskördad gröda”, för att undvika jakt på förbipasserande gäss som inte orsakar skador.

Skyddsjakt på vitkindad gås – behov av förtydligad reglering

Nuvarande regler för skyddsjakt på vitkindad gås innehåller en formulering som kan leda till oavsiktlig och överdriven jakt, vilket strider mot principen att skyddsjakt ska vara riktad och proportionerlig.

Naturskyddsföreningen anser därför att formuleringen i bestämmelserna bör ändras från ”vid fält med oskördad gröda” till ”på fält med oskördad gröda”.

Den nuvarande formuleringen skapar en otydlig gräns för när och var skyddsjakt får bedrivas. Det kan knappast vara avsikten att vitkindade gäss som vilar på en strand eller betar på en sjömark ska kunna skyddsjagas enbart för att det finns ett fält med

oskördad gröda i närheten. Detta öppnar upp för vidlyftig tolkning och ökad risk för överdriven jakt på en art som omfattas av internationella bevarandeförpliktelser.

Slutsats

För att säkerställa en mer precis och rättssäker tillämpning av skyddsjakten på vitkindad gås anser Naturskyddsföreningen att:

- Formuleringen i bestämmelserna bör ändras från ”vid fält med oskördad gröda” till ”på fält med oskördad gröda”, för att undvika att jakt bedrivs på gäss som inte orsakar skada.

Genom denna justering säkerställs att skyddsjakt endast tillämpas när det faktiskt föreligger en skada på grödor, i linje med jaktlagens grundprinciper om ansvarsfull och riktad viltförvaltning.

Hundträning och jakt – behov av skärpta regler

En grundläggande princip för hållbar viltförvaltning är att varken jakt eller hundträning ska tillåtas under parnings- och yngeltid, inklusive perioder då vissa fågelarter har spel samt då ungar är beroende av sina föräldrar för att överleva. Inte heller ska hundträning eller jakt med hund utföras vid höga temperaturer, vilket även kan bli ett problem för hunden. Störning under dessa kritiska faser kan leda till direkta överlevnadsproblem för både vuxna och unga individer.

Naturskyddsföreningen anser därför att det finns starka skäl att se över gällande regler för hundträning, för att säkerställa att de är anpassade till djurlivets behov och skyddsprinciper. Naturvårdsverket bör även utreda om det finns särskilda tidsperioder eller områden där lösa jakthundar bör förbjudas, utöver de restriktioner som redan finns idag. Vissa miljöer och arter kan vara särskilt känsliga för störning, vilket motiverar ytterligare skyddsåtgärder.

Regler för jakt med hund och jaktträning

För att minimera påverkan på djurlivet anser Naturskyddsföreningen att jakt med hund och jaktträning endast bör ske under reglerade former och inte förekomma under perioder då:

- Vilda djur är dräktiga eller har beroende ungar.
- Arter befinner sig i sin parningsperiod.
- Svåra väderförhållanden påverkar djurens energibehov och överlevnad.

Jaktträning bör endast ske under den faktiska jakttiden. Föreningen motsätter sig särskilt jaktträning på lodjur utanför licensjaksperioden, eftersom det riskerar att störa artens parningstid och ungar.

Vi stödjer även en begränsning av användningen av hund vid jakt på stora rovdjur, både geografiskt och tidsmässigt. Reglerna bör skärpas för att minimera den negativa påverkan på rovdjursstammarna och stressen och det onödiga lidandet som det jagade djuret upplever. Användning av s.k. plotthundar är inte förenligt med en god jaktetik.

Skyddsjakt – behov av striktare reglering

Skyddsjakt ska vara en sista åtgärd och endast användas när dokumenterade skador kvarstår trots förebyggande insatser. För att säkerställa att skyddsjakten är välgrundad och riktad bör:

- Skyddsjakt alltid beslutas av myndigheter och begränsas till skadegörande individer.

- Alla skyddsjaktbeslut baseras på vetenskapliga data och ekologiska överväganden.
- Skyddsjakt ska i allra möjligaste mån undvikas när det finns misstanke om att det rör sig om föräldradjur.

Naturskyddsföreningen är kritisk till den utökade möjligheten till skyddsjakt på enskilt initiativ, eftersom detta i praktiken kan leda till att vissa arter blir fredlösa året runt. Vi anser att all skyddsjakt bör vara tillståndspliktig och beslutas av länsstyrelsen, för att säkerställa att den inte hotar arters bevarandestatus.

Detta remissvar har utarbetats av Isak Isaksson, sakkunnig biologisk mångfald vid rikskansliet, med hjälp av Linda Jensen t.f. enhetschef, enheten Skog och Artbevarande på Naturskyddsföreningen.

För Naturskyddsföreningen

Stockholm dag som ovan

Isak Isaksson
Sakkunnig biologisk mångfald

Linda Jensen
t.f. enhetschef, enheten för Skog och
Artbevarande

Bjärvall, A. (2019). *Däggdjur: Alla Europas arter*. Bonnier Fakta.

Bonesi, L., & Macdonald, D. W. (2004). Impact of released Eurasian otters on a population of American mink: A test using an experimental approach. *Oikos*, 106(1), 9–18.

Carroll, D., Ahola, M. P., Carlsson, A. M., Sköld, M., & Harding, K. C. (2024). 120-years of ecological monitoring data shows that the risk of overhunting is increased by environmental degradation for an isolated marine mammal population: The Baltic grey seal. *Journal of Animal Ecology*, 93(5), 525–539.

Ecke, F., Singh, N. J., Hörnfeldt, B., & Arnemo, J. M. (2017). Lead exposure affects movement behavior of free-ranging golden eagles (*Aquila chrysaetos*). *Environmental Science & Technology*, 51(10), 5729–5736.

- Elmberg, J.** (2020). Kråkfåglarnas roll som fröspridare och naturens renhållare. *Vår Fågelvärld*, nr 4, 2020.
- Hofmeester, T. R., Sprong, H., & van Wieren, S. E.** (2017). Predation risk affects *Borrelia burgdorferi* (s.l.) infection prevalence in rodent populations. *Proceedings of the Royal Society*.
- Lundström, K., Hammar Perry, D., Thor, P., Ovegård, M., Karlsson, M., & Mion, M.** (2025). Sälars roller i ekosystem och påverkan på fisk. *Aqua notes*, 2025(2). Institutionen för akvatiska resurser, Sveriges lantbruksuniversitet.
- Lundström, K., Ovegård, M., Karlsson, M., Bergström, U., Lövgren, J., Sandström, A., Sjöberg, N., Sundblad, G., Säterberg, T., Wennhage, H., & Östman, Ö.** (2024). Storskarvens (*Phalacrocorax carbo*) ekologi, roll i ekosystemet och effekter på fiskpopulationer – En sammanställning av kunskap och kunskapsbehov. *Aqua reports 2024:9*. Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för akvatiska resurser.
- Månsson, J., Liljebäck, N., Buij, R., Moonen, S., & Elmberg, J.** (2024). Regional differences in crippling rate in greylag geese (*Anser anser*). *Wildlife Biology*, e01356.
- Naturmangfoldloven** (2009). Lov om forvaltning av naturens mangfold, LOV-2009-06-19-97.
- Rathjen, M.** (2023). Djurvälstånd och djurskydd vid säljakt i Sverige: En kvalitativ och kvantitativ studie med fokus på jaktmetoder och utfall.
- Widemo, F., Hartman, G., Thulin, C.-G., Thurffjell, H., & Hofmeester, T.** (2023). Reproduktionsperioder och andra störningskänsliga perioder hos vissa mindre däggdjur.